

נאמר של נייר

גאולתו של טוביה החלבן (החולב) בעברית *

הבעיות הלא־נורמליות של ד"ר הלל וייס * העצב הזה

שנאוגר בחלום * בתוך (שאון) כלי הנשק שותקים החוקים

תרגום

שלום עליכם

במשך שני דורות של ספרות עברית, שימש תרגומו מיידש של "ברקוביץ לסיפורו של שלום-עליכם" סביב דער מילכיקער כנושא למחלוקת. כבר מתרגום כותרת הספר ועד לאחרון משפטיה, בולט הדבר, כי ברקוביץ שאף לייסד בעברית המיוחדת שלו, נוסח שלום-עליכם מיוחד, שהסרונו העיקרי היה בכך שתאם את הכל, רק לא את השפה העברית שהתחדשה בארץ-ישראל. מזה שנים, מתרגם אריה אהרוני את ספריו של שלום-עליכם תרגום עברי חדש, תוך שהוא מעניק להם את שהחסיר בריקוביץ, מי שהיה חתנו של עליכם, וראה עצמו כמוציא-לפעול הבלעדי שלו בשפה העברית.

בתרגום העברי החדש של טוביה החלבן בן מעניק אהרוני את האמינות העברית לסיפורו של שלום-עליכם, אמינות שבה חדש ועקר עצים ברקוביץ. בתרגומו של אהרוני עולה אותו עולם של יהודים במיורח-אירופה, עולם שהצברים כמו מנסים להתנתק ממנו ולשכוח אודות קיומו. עולם זה, של העיירה המתמוטטת, שב ומיתמר מאודי העיירה החרבה בתרגום נקי זה. עולם המתחיל בטוביה החלבן, המטופל

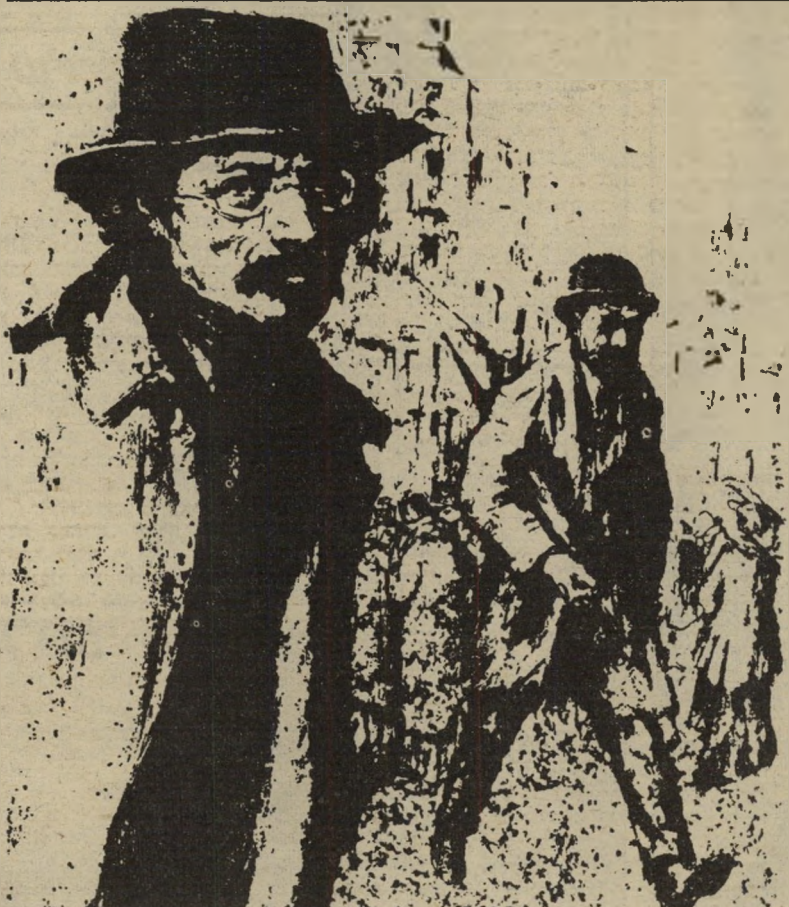
* שלום-עליכם — כתיב שלום-עליכם, טוביה החלבן; עברית: אריה אהרוני; הוצאת אל"ף + הוצאת ספריית פועלים; 173 עמודים (כריכה קשה).

בבנותיו ובעולם הזויות המדוכא. עולמו של טוביה, מוגש לקורא באותן אגרות-כביכול של טוביה לסופר שלום-עליכם, אשר פורשות את אותו עולם מורפלא, שבו חיה לה דמות יחודית זו. אחד משיאי טוביה החלבן מצוי בפרק טוביה נוסע לארץ-ישראל, הנפתח בסיפור גישואי בנותיו: "וזאת כילקה, כתי של טוביה? איפה היא לכדה לענוד כך, ללכת כך, ולהחזיק את הראש כך, ולהתלבש כך, שיהיה כמו יצחק עליה?..." כאשר את דפי הסיפור מרצפים סיפורים אודות מצליחני הכסף היהודיים, החל מ"רוב" שילד וכלה בברוצקי, המתמצתים את חלום ההתעשרות היהודי, חלום שגם הן חלוצים האידיאלים של ארץ-ישראל ו-תקומתה לא הצליחו לבלול מן העולם.

טוביה החלבן הוא סיפור מעלותיו של היהודי בכל הדורות, סיפור הסתגלותו לכל מצב, מישטר ושילטון, תוך ניסיון התחמק קות מתלאות הזמן. זהו סיפור היהודי הנודד הנצחי, בנותיו, אלוהיו ומרכולתו, המצליחים למצות את העיקר שבחיים ה-יהודיים, את החיים עצמם.

בפרק האחרון חלקקות, שבו מספר טוביה החלבן על הפוגרום שבני כפרו חפי צו לעשות בו, הוא מספר: "איכאן התי עקש לו: הם חיבים, אימרים הם, לצאת ידי חובה כלפי השלטונות הם חוששים, אימרים הם, שצמא יביא לכאן חלילה הרחם איזה כפתור, איזה בעל-שררה — שיראה, אימרים הם, שבדומה לישאר האזרחים, לא הניחו יהודי תסמיך, כלי שום סימן של פוגרום. אחרת, אימרים הם, איזה פרצוף יהיה להם בפני השלטונות? ... עליכן, אימרים הם, החולט בעדת-הכפר, שמשנהו לעשות אתי מכרמים הם!..."

ואו מצליח טוביה להרגיעם כמעט, וזקן הכפר פופרילן, אומר לטוביה החלבן:

שלום עליכם וניכורו מנחם מנדל * פוגרומים ועד רצה ביירות

"גשבור לך רק כמה חלונות, ובשעת הי צורך, אומר הוא, יכול אתה לנפין בעצמך כמה שמשות — ומלכד לפתום להם את הפה, יקח איתם הש"י! אומר הוא, יעב" רז פה במקרה השלטונות, שיירא, אומר הוא, שלא פסחו עליך. אחרת, אומר הוא, עוד יקנסו אחתנו בגללך..."

את הסיפור מסיים שלום-עליכם במור נולוג של טוביה, האומר את אותה אמת יהודית מרה: "מוברחים הננו ליהדות ש" אנחנו, היהודים, הננו בכל זאת העם הי טוב החכם שבכל העמים, כמו שאמר הנביא: 'מי כעמד ישראל גוי אחד' — אך יכול גוי להשתנות ליהודי? הנני הוא גוי והיהודי הוא בכל זאת יהודי, כמו שאתה אומר בעצמך בספר-המעשיות שלך, שיש להחולד יהודי... 'אשריך יש' ראל' — אשרי וסוב לי שגולדתי יהודי, שעליכן אני יודע את הטעם של גולדתי וזון, של נדודים בין העמים, של ייסעו ויחגו' — מקום שהנית בו ביום, שם לא תלון כלילה, כאשר מיום שלימדו אותי את פרשת 'לך לך' — אתה זוכר שסיפרתי לך לך על-יך בארצות? — עזני חולך החולך האינני מוצא מקום-מנחה, שאוכל לומר: 'פה, טוביה, אתה נשאר לשבת'... מחר יכולים אנו להיזרק לאדמה, כעבור שנה, יכולים אנו להיזרק לאדמה, לזור-שה אז לאמריקה בכלל..."

את משא התוגה והנדודים המחוכם של טוביה החלבן ניתן להאריך עד לימים אלה, שבהם הפכנו שותפים למעשי פוג-רם, לטבח ביירות, ולשאול: מה העילו חכמים בתקנתם? מי היה זקוק להפוך אותנו מקורבנות פוגרומים לשותפים ב-

* רישום של ז'אנווי סולקאצוב.

החוויה הישראלית "צבר" זקוק קומה נוסח הימין הקיצוני

שלה מטיף יהושע ואתו הוא מאשים בהתבוללות ובהתאבות בגלותו.

בלבולו של וייס בהבנת הספרים וקטעי הספרים שעליהם הוא מנסה לבסס תיוזה תוקפנית ולאומנית, מגיע לאחד משיאי הטימטום שנראו איפעם באות העברית, מאז תקומתה של מדי-נת-ישראל. הוא מנסה להתמודד עם ה-פרשנויות, שפירשו הפרופסור דן מירון, הפרופסור ברנך קורצווייל, הד"ר ישר' אל אלרד ואחרים לספריו של משה שמו"ל, תוך שהוא לועס לעיסה חוזרת את הפירושים הלא חשובים של ביקורתם את יצירתו של שמיר, מנהיגה התרבותי של תנועת ארץ-ישראל-השלמה, לו משלם וייס מס של חנפנות.

כל רשימתו של הלל וייס היא פיטי-פוט ספרותי בלתי מבוסס, שנועד לשמש הצדקה למילחמת שלום-הגליל. אלא ש-הדוקטור וייס מבין בפוליטיקה בה במידה שהוא מבין בספרות ובצבאיות, וקובע ל-קראת סיום רשימתו את הקביעה הבאה: "לאמיתו של דבר, היא היתה מילחמה על עצם הקיום..."

הדוקטור הלל וייס מבהז במאמרו את הספרות העברית, את ביקורת הספרות הי-עברית ואת המערכת האקדמית הניוונה מציירת הספרות העברית, תוך שהוא מת-בסס במי המדמנה הפוליטיים של משה שמיר, לוגם אותם ומרווח את צמאונו. כאשר לרמת הטיעון של מאמרו של ה-ד"ר וייס, מתעוררת השאלה מי העניק וניתוח דלים שכאלה את התואר האקדמי שאותו הוא נושא לשווא.

בנקודה עיתון הישובים ביהודה, שומרון וחבל עזה, שהוא ביטאונם של מתנחלי גוש-אמונים, בגיליון 48, מופיע מאמרו של דוקטור אחד לספרות מאוניברסיטת בריאלן בשם הלל וייס, תחת הכותרת בעיות לא נורמאליות, מאמר שנכתב אחרי "המילחמה למינורו של אש"ף..." כדברי המלומד, איש אוניבר-סיטת בריאלן.

במאמרו מלגלג וייס כי, "היהודי הנר-דף הפך ל'צבר' זקוף-קומה..." ומלגלג יותר על אותם ישראלים-אשכנזים המא-מינים בנכותו של העם הפלסטיני לחלק מארץ-ישראל. וכך כותב וייס: "יש לציין תופעה טיפוסית של הצבר החילוני-האשר כנוי בן זמננו, והיא החרדותו להישג אל תפיסה כמדי-מקדמת ולראות באש"ף סיכוי עיקרי לטיהור של הכפפות היהודי. בעיניו מי שעדיין רואה באש"ף תנועת שחרור, שקולה כמעמדה ובלתי-מימית שלה לתנועה הציננית — שייך לקבוצה המסג-רת שהיתה מנהיגת הפלון הפוליטי עד לעליית הליכוד לשלטון..."

אלא שהד"ר וייס כתב רשימתו זו, זמן קצר קודם לטבח-ביירות, מבלי שאמור נחו תסבר את עניו לאפשרות של הת-קוממות של עשרות אלפי צברים-דתיים-אשכנזים כנגד ממשלת הזדון שהוא נחלק להגנת מדיניותה.

במשך רשימתו, מנסה הדוקטור וייס להוכיח, באמצעות מיקבץ מכון של קט-עים מתוך הספרות העברית החדשה, את סלידתו של הצבר החילוני-האשכנזי מאה-בת ארץ-ישראל. הוא עושה זאת תוך ציטוט של א"ב יהושע, תוך שאינו נושש לזלול בנורמאליות היהודית

סופר שמיר מס של חנפנות